

GRAAD 11

BESIGHEIDSTUDIES

JUNIE 2018

PUNTE: 300

TYD: 3 UUR

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye insluitend hierdie een

AFDELING A (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommer (1.1.1–1.1.10) in die ANTWOORDEBOEK, byvoorbeeld 1.1.11 D.

1.1.1 ‘n Vorm van krediet wat beskikbaar is vir mense wat normaalweg nie vir krediet kwalifiseer nie, verwys na ... lenings.

- A Sekondêre
- B Makro
- C Mark
- D Mikro

1.1.2 Verskansing is ‘n metode wat deur ondernemings gebruik word om ...

- A te probeer om risiko’s te verminder wanneer daar onserkerheid is oor moontlike prys invloede.
- B winste te verhoog.
- C die besigheid teen omgewingsverliesse te beskerm.
- D grondstowwe uit die aarde te neem vir ondernemings bedrywighede om voort te gaan.

1.1.3 Besprekings tussen vakbonde en werknemers om ooreenkomste te bereik wat werksomstandighede reguleer:

- A Industriële aksies
- B Kollektiewe bedeling
- C Grieweprosedure
- D Appèlvergaderings

1.1.4 ‘n Duidelike uiteensetting van hoe die besigheid sy visie sal bereik.

- A Langtermyn doelwitte
- B Korttermyn doelwitte
- C Missie verklaring
- D Leierskap

1.1.5 Die uitvoering van onwettige aktiwiteite staan bekend as:

- A Misdaad
- B Werkloosheid
- C Armoede
- D Beleggings

1.1.6 'n Maatskappy wat deur die staat of deel van die staat besit word staan bekend as:

- A Persoonlike aanspreeklikheidsmaatskappy
- B Openbare maatskappy
- C Maatskappy in staatsbesit
- D Privaat maatskappy

1.1.7 Wanneer 'n onderneming 'n ander onderneming betaal om aktiwiteite uit te voer wat die onderneming intern verrig het staan dit bekend as:

- A Franchising
- B Uitkontraktering
- C Verhuring
- D 'Vending'

1.1.8 'n Nuttige tegniek om al die kragte vir en al faktore teen 'n besigheidsbesluit in ag te neem:

- A Delphi tegniek
- B Kragveld analiese
- C Leë stoel tegniek
- D Nominale groep tegniek

1.1.9 'n Voordeel van die gebruik van eie fondse as bron van befondsing is dat:.

- A Geen rente betaal word op die fondse nie.
- B Lae rente betaal word op die fondse.
- C Lae rente onderhandel kan word.
- D Geen rente word in die eerste jaar betaal nie.

1.1.10 Die bydraes wat 'n eienaar maak om 'n onderneming te begin.

- A Kapitaal
- B Krediet
- C Handelsvoorraad
- D Krediteure

(20)

1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommer (1.2.1–1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

Tertiére;... demografie;...sekondêre;...psigografie;...nepotisme,... kreatiewe;... hulpbron ondersoeker;...konvensionele;...bevoordeling;...spanwerker

1.2.1 Telkom is in die...sektor.

1.2.2 Inligting oor die bevolking soos ouderdom, geslag en inkomstevlakte word ... genoem.

1.2.3 Die tipe denke verwys na die oorweging van ou motodes om probleme op te los.

1.2.4 Om gunste te toon aan familie lede word ... genoem.

1.2.5 Die lid sorteer afdelings en ontwrigtings in 'n span uit.

(10)

- 1.3** Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by die term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommer (1.3.1–1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.3.6 K.

KOLOM A		KOLOM B	
1.3.1	Verbandlening	A	Wette en regulasies wat deur die regering van toepassing is op besighede.
1.3.2	Mikro omgewing	B	'n Tipe grafiek waar 'n stel waardes voorgestel word as 'n reeks reghoekige stawe.
1.3.3	Uitsluiting	C	Lenings wat gebruik word om die aankoop van eiendom te finansier.
1.3.4	Staafgrafiek	D	Die eksterne besigheidsomgewing.
1.3.5	Etiese kode	E	Werkers weier om te werk.
		F	'n Tipe grafiek waar 'n stel waardes voorgestel word in 'n sirkel.
		G	Die interne bedrywighede van die onderneming.
		H	Betalings gemaak op 'n maandelikse basis vir goedere op krediet gekoop.
		I	Stel reëls en standarde wat 'n sekere beroep reguleer.
		J	Die werkgewer laat werkers nie toe om die werkspersoel te betree nie.

(10)

Total Section A: [40]

AFDELING B**BEANTWOORD ENIGE DRIE VRAE IN HIERDIE AFDELING****VRAAG 2 – BESIGHEIDSOMGEWING**

- 2.1 Noem VYF komponente van die makro-omgewing. (5)
- 2.2. Verduidelik hoe die gebrek aan bestuursvaardighede 'n uitdaging in die mikro-omgewing kan wees. (8)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TOP GARMENT DESIGNERS (TGD)

Me. JJ Topeka, nuut aangestelde hoof van ontwerp by TGD ondersoek die huidige besigheidsituasie van die maatskappy. Sy ontdek dat die kreatiewe span van die besigheid geen doelwitte vir die volgende 2 jaar gestel het nie en dat daar sekere beperkings van die regering is met die invoer van materiaal. Daar is 'n aantal besighede wat soortgelyke produkte in die gebied verkoop.

Gebruik die tabel hieronder om jou antwoord aan te bied.

UITDAGINGS (2.3.1)	BESIGHEIDSOMGEWING (2.3.2)	MATE VAN BEHEER (2.3.3)
(a)		
(b)		
(c)		

- 2.3.1 Haal DRIE uitdagings vir TGD uit die scenario aan. (3)
- 2.3.2 Identifiseer die BESIGHEIDSOMGEWING wat verband hou met elke uitdaging, soos aangehaal in VRAAG 2.3.1 (6)
- 2.3.3 Beskryf die mate van beheer wat TGD in elk van die besigheidsomgewings het. (6)
- 2.4 Verduidelik die volgende begrippe as metodes om aan te pas by uitdagings in die makro-omgewing.
- 2.4.1 Samesmelting (4)
- 2.4.2 Oorname (4)
- 2.4.3 Verkryging (4)
- 2.5 Evalueer die positiewe impak van netwerkvorming op besigheidsaktiwiteite. (8)
- 2.6 Bespreek die uitdagings van globalisering op besighede. (8)
- 2.7 Onderskei tussen organisatoriese kultuur en organisasiestruktuur. (4)

[60]

VRAAG 3 – BESIGHEIDSOMGEWING

- 3.1 Definieer die begrip “vakbond”. (2)
- 3.2 Bespreek die rolle van vakbonde. (6)
- 3.3 Beskryf die doel van die Wet op Arbeidsverhoudinge. (8)
- 3.4 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

WERKGEWERS STAAN OP VIR VROULIKE WERKER

Ondersoeke word voortgesit nadat 'n vroulike sekretaresse by Mbuza Finansiële Dienste (MFD) gerapporteer het dat die finansiële bestuurder by MFD seksuele grappies aan haar gemaak het en aanhoudende seksuele SMS-boodskappe gestuur het. Die finansiële bestuurder is afgedank deur die werkgewers van MFD.

- 3.4.1 Haal TWEE redes uit die scenario aan waarom die finansiële bestuurder van MFD aangekla is van seksuele teistering. (2)
- 3.4.2 Beskryf die begrip seksuele teistering. (4)
- 3.4.3 Analiseer die negatiewe impak van seksuele teistering op besighede. (2)
- 3.4.4 Bespreek maniere waarop seksuele teistering in die werkplek aangespreek kan word. (10)
- 3.5 Bespreek die volgende metodes van magsverhoudinge wat ondernemings kan gebruik om aan te pas by uitdagings in die besigheidsomgewings.
- 3.5.1 Strategiese alliansie-ooreenkomste. (4)
- 3.5.2 Oorreding van groot beleggers. (4)
- 3.6 Gee 'n oorsig van die skakel tussen besighede in die primêre sektor en besighede in die tersiêre sektor met betrekking tot landbou, visserye en bosbou. (12)
- 3.7 Maak aanbevelings wat besighede kan gebruik om goeie verhoudings met verskaffers te ontwikkel. (6)
- [60]

VRAAG 4 – BESIGHEIDSGELEENTHEDE

- 4.1 Noem TWEE partye wat in ‘n huurkontrak ingesluit is. (2)
- 4.2 Beskryf VIER voordele om ‘n besigheid as ‘n privaat maatskappy te begin. (8)
- 4.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TASTEE SWEATS

Brian en Lunga bestuur die afgelope 2 jaar ’n suksesvolle besigheid. Hulle het besluit om meer takke oop te maak. Hulle dink daarvan om hul besigheid as ‘n franchise te regstreer.

- 4.3.1 Definieer die term “*franchise*”. (2)
- 4.3.2 Bespreek VIER voordele van ‘n ‘franchise’. (8)
- 4.3.3 Adviseer Tastee Sweats oor die kontraktuele implikasies van ‘n franchise. (8)
- 4.4 Beskryf die stappe wat gevolg moet word wanneer ‘n privaat maatskappy gestig word. (8)
- 4.5 Bespreek die volgende beplanningsinstrumente wat nodig is om ‘n ‘Sake/Besigheidsplan’ in ‘n ‘Aksie plan’ te omskep.
- 4.5.1 Gantt kaart (4)
- 4.5.2 Tydlyne (4)
- 4.5.3 Projekbeplanning (4)
- 4.6 Defineer die begrip “*prospektus*”. (4)
- 4.7 Bespreek enige VIER funksies van die Akte van Inkorporasie. (8)
- (60)

VRAAG 5 – BESIGHEIDSROLLE

- 5.1 Noem enige VYF probleemoplossings stappe. (5)
- 5.2 Verduidelik die voordele van kreatiewe denke in die werkplek. (10)
- 5.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

AFRICAN FRIED CHICKEN (AFC)

AFC is 'n gewilde handelsmerk op die Afrika vasteland. As gevolg van hoë hoenderpryse, vind AFC dit moeilik om hul markaandeel te behou. Die bestuur het besluit om 'n groep kundiges te vra om vraelyste te voltooi om hul met hul probleme te help.

- 5.3.1 Indentifiseer die probleemoplossingstegniek wat deur AFC gebruik word. Motiveer jou antwoord. (4)
- 5.3.2 Verduidelik die voordele van die probleemoplossings tegniek wat in VRAAG 5.3.1 geïdentifiseer is.. (8)
- 5.4 Stel VYF strategieë voor wat gebruik kan word om stres te bestuur. (10)
- 5.5 Noem VYF oorsake van stres in die werkplek.. (10)
- 5.6 Onderskei tussen etiek en professionalisme. (8)
- 5.7 Verduidelik DRIE sielkundige stuikelblokke wat mense kan keer om kreatief te wees. (6)
- (60)

VRAAG 6 –DIVERSE/ALLERLEI ONDERWERPE

- 6.1 Identifiseer die sosio-ekonomiese uitdagings van M&M Klere uit die stellings hieronder.
- 6.1.1 Levi Jeans (VSA) verkoop oortollige produkte teen laer pryse in Suid-Afrika.
- 6.1.2 'n Nuwe werknemer by M&M Klere is nie in staat om haar dienskontrak te lees nie.
- 6.1.3 Die prys van materiaal het die afgelope vyf maande toegeneem.
- 6.1.4 Die eienaars van M&M Klere moet die nuwe werknemers vir opleiding stuur.
- 6.1.5 Weens die moeilike ekonomiese tye het die eienaars en werknemers besluit om minder betaal te word, eerder as om werkers af te dank. (10)

- 6.2 Defineer die term "rowery".(piracy) (2)
- 6.3 Bespreek DRIE intellektuele eiendomsregte wat ontwerp is om besighede teen rowery te beskerm. (12)
- 6.4 Evalueer die negatiewe impak van rowery op die besigheid. (6)

BESIGHEIDSGELEENTHEDE

- 6.5 Bespreek VIER bronre van befondsing. (12)
- 6.6 Identfiseer die vorm van eienaarskap wat toepaslik is tot elk van die voorbeelde.
- 6.6.1 Mike en Andrew Geïnk.
 - 6.6.2 SPT BK
 - 6.6.3 Kohinoor Bpl (6)

BESIGHEIDSROLLE

- 6.7 Bespreek TWEE beginsels van professionalisme. (6)
- 6.8 Identfiseer elk van die volgende stellings hieronder as professionle of onprofessionele besigheidspraktyke.
- 6.8.1 Die besigheid maak salarisste van werknemers aan almal bekend.
 - 6.8.2 GP verspreiders het 'n beleid om bedrog te bekamp.
 - 6.8.3 Vroulike werknemers by JC verspreiders word nie vir bevordering oorweeg nie. (6)
- (60)

Totaal Afdeling B: [180]

AFDELING C

BEANTWOORD ENIGE TWEE VRAE IN HIEDIE AFDELING.

VRAAG 7 –BESIGHEIDSOMGEWING

Besighede in Suid-Afrika het baie problematiese sosio-ekonomiese kwessies wat aangespreek moet word sodat dit as besigheid kan groei en voorspoedig kan wees. Hierdie sosio-ekonomiese kwessies het 'n impak op besighede en die ekonomie in Suid-Afrika. As gevolg hiervan moet hierdie kwessies deur die besigheid en die regering aangespreek word.

Skryf 'n opstel deur die onderstaande inligting te gebuik.

- Definer die term “*sosio-ekonomiese kessies*”
- Onderskei tussen stakings en sloerstakings.
- Bespreek die impak van die volgende sosio-ekonomiese kwessies op besigheids aktiwiteite.
 - Werkloosheid
 - Stakings en sloerstakings..
 - Uitputting van natuurlike hulpbronne
 - MIV/VIGS
- Beskryf moonlike oplossings vir elk van die sosio-ekonomiese kwessies soos hierbo aangedui.

(40)

VRAAG 8 – BESIGHEIDSOMGEWING

David Mahlangu bestuur 'n klein fabriek in Mpumalanga wat plastiekhouers van plastiese karton vervaardig. Hy koop sy materiaal by drie verskillende verskaffers, afhangende van die getalle wat van week tot week benodig word.

Skryf 'n opstel deur die onderstaande inligting te gebuik.

- Identifiseer die besigheidsomgewing vanuit die bostaande scenario, motiveer jou antwoord.
- Verduidelik DRIE ander faktore wat 'n invloed het in die besigheidsomgewing.
- Bespreek DRIE uitdagings vir die besigheidsomgewing in die genoemde scenario.
- Beskryf hoe besighede by uitdagings kan aanpas deur die volgende mechanismes te gebruik
 - Invloedwerwing
 - Netwerkvorming

(40)

VRAAG 9 – BESIGHEIDSGELEENTHEDE

Die aanbieding van data en inligting vorm 'n kritiese deel van die werk van bestuurders en toesighouers in enige besigheid. Die verskaffing van besigheidsverwante inligting om strategiese, taktiese en operasionele besluite te neem. Aanbieders kan goeie aanbiedingsvaardighede leer om hulle in staat te stel om meer selfvertroue te hê.

Skryf 'n opstel deur die onderstaande inligting te gebruik.

- Onderskei tussen verbale en nie-verbale aanbiedings.
- Verduidelik die uitleg van transparante en skyfies/'slides'.
- Beskryf hoe aanbieders moet reageer in 'n nie-aggressiewe en professionele manier op vrae.
- Noem riglyne om in gedagte te hou wanneer 'n besigheidspamflet saamgestel word.

(40)

VRAAG 10 –BESIGHEIDSROLLE

Die veranderende omgewing waarin besighede bedryf word, word toenemend stresvol. Besighede moet hierdie krisis verwante kwessies hanteer.

Skryf 'n opstel deur die onderstaande inligting te gebruik.

- Brei uit op die betekenis van stress en krises.
- Verduidelik die effek van stress op die besigheid..
- Bespreek VIER redes waarom verandering dalk teengesit kan word.
- Gee aanbevelings oor wyses om besigheideverwante krisisse te hanteer.

(40)

Totaal afdeling C: [80]

GROOT TOTAAL [300]

